

ÜZENET A MÚLTBÓL

Szőke Ferenc tanító levele az utókornak

Különös érzés tölt el bennünket, ha olyan dokumentum kerül a kezünkbe, amelyben üzenet kapunk egy elmúlt kor „emberétől”. Ezek az üzenetek lehetnek kéziratos naplók, imakönyv belső borítójára írt feljegyzések, de lehetnek épület alapjába, falába, tornyába vagy köztéri szobrok talapzatába elrejtett üzenetek is. A Jászságban is szokás volt a templom felújításakor a torony gombjában, új épület létesítésekor, vagy köztéri szobor felállításakor az alapköbe egy dokumentumot és néhány korra jellemző tárgyat elhelyezni. De szokás volt az is, hogy házépítéskor a tető alatti deszkatokolósba elrejtettek egy papírost, amelyen rögzítették a tulajdonos gazda és az építésben résztvevő személyek nevét, valamint az építésre vonatkozó egyéb fontos információkat.

1973-ban, amikor Jászberényben felújították az Árpád Úti Általános Iskola épületét, a munkások a falban egy 96 évvel ezelőtt elrejtett levélre bukkantak. Az erősen megsárgult, négy oldalas, kétrét hajtott, viaszpecséttel lezárt levél külső oldalán a következő kézírás volt olvasható: „Bontsd fel! Kelt 1877. év szept. 11-én. Szőke Ferenc tanító által”

A levél felbontása után megismerhetővé vált az iskola első tanítója, Szőke Ferenc utókor számára írt üzenete, amely így szólt:

„Dicsértessék a Jézus neve
Mindörökkön örökké!
Üdv az Olvasónak!

1875-ik év november hó 22-én foglaltam el ezen iskolául felállított épületet. Ez időben IX. Pius Szentséges Atyánk-Pápa király kormányzá Krisztus igaz anyaszentegyházát. A magyar király 1-ső Ferenc József, mint bölcs uralkodó állítatik a világ elé; ám de minden bölcsesség mellett rendkívül bátortalan politikát folytat a liberalizmus és Isten szent nevét, létét megvető és tagadó szabadkőművességgel szemben. Ezen

gaz bujoncok megfélemezésére egy dicső Mátyás magyar király kellene, azonban ez egyszer volt s talán nem is lesz többé soha. A megyés Érsek ez időben Szamassa József. Az esztergomi prímás Simor János bíbornok-érsek.

Ezen iskolának, alulírott voltam első tanítója. Képezdés Egerben s diplomát is ugyanott nyerek. Koromra 31 éves vagyok. Egyetlen és felejthetetlen kedves nőm Szőke Eleonórának hívták; édesatyja a helybeli illetőségű telektörvényszéki tisztviselő volt, Szőke István volt a neve. Ezen kedves nőmet a legnagyobb bánatomra elragadta tőlem a mord halál 15 hó és 7 napos együttélés után, jelenleg harmadfél éves özvegy vagyok. Házasságunkból gyermekek nem származtak.

Kedves Atyámfia, édes Honfitársam!
Megléhet, hogy midőn e néhány sort ke-

Némi kutatás után a következőket tudhattuk meg az üzenet írójáról. Szőke Ferenc Egerben született 1845. december 4-én. Szülei: Szőke István és Nagy Mária. Az iskoláit is Egerben végezte, majd – nem tudni pontosan mikor – Jászberénybe került tanítónak, s ahogyan ő maga is írja, első tanítója volt az 1875-ben felépített új Alvégi Iskolának (későbbi neve Árpád Úti Általános Iskola). 1873. november 25-én, 28 éves korában feleségül vette a jászberényi illetőségű, 23 éves Szőke Eleonórárt. Esküvői tanúk Mizsei István tanácsnok és Pászti Antal kántortanító voltak.

A feleség édesapja, Szőke István városi írnok volt, édesanyja, Benedek Julianna, s Jászberényben az ötödik tizedben (kerületben) laktak. Szőke István 22 éves korában, 1844. január

16-án vette feleségül a 19 éves Benedek Julianát, akitől 6 gyermeke született: István János (1846. V. 12.), Péter Mátyás (1848. II. 22.), Júlia Veronika Eleonóra (1850. I.29.), Mária Katalin (1852. I. 13.), Antal Alajos (1858. VI. 9.) és Johanna Wilhelmina (1864. V. 1.).

Elsősülött gyermekek, István János 1884. október 18-án, 38 éves korában vette feleségül a jászladányi Kiss Ágoston

tanító és Kertész Antónia lányát, Idát. Az após, Kiss Ágoston gyermekkorától kezdve naplót írt életéről, amelyet 2010-ben unokája, Szőke Katalin a Jász Múzeumnak ajándékozott. A felbecsülhetetlen forrásértékű napló anyagát a Jász Múzeumért Alapítvány 2017-ben könyv formájában is megjelentette „Szabad valék mint a szárnyas madár...” Kiss Ágoston jászladányi tanító naplója (1823-1869) címmel.

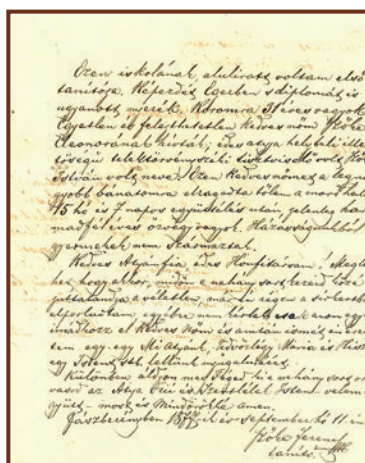
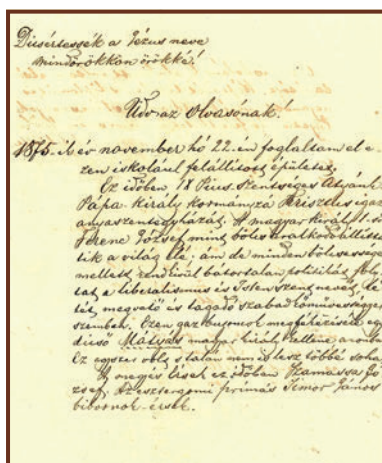
Szóke István, 1877-ik év szeptember hó 11-én.

Szóke Ferenc tanító”

A levelet Németh József tanító úr 1974 januárjában beadta a Jász Múzeumba, ahol 13.29.1-es leltári szám alatt ma is megtalálható a Történeti Dokumentációs Gyűjteményben.

tanító és Kertész Antónia lányát, Idát. Az após, Kiss Ágoston gyermekkorától kezdve naplót írt életéről, amelyet 2010-ben unokája, Szőke Katalin a Jász Múzeumnak ajándékozott. A felbecsülhetetlen forrásértékű napló anyagát a Jász Múzeumért Alapítvány 2017-ben könyv formájában is megjelentette „Szabad valék mint a szárnyas madár...” Kiss Ágoston jászladányi tanító naplója (1823-1869) címmel.

Szóke István és Benedek Julianna harmadik gyermeke, Júlia Veronika Eleonóra 1873-ban a salgótarjáni illetőségű Szőke Ferenc tanító felesége lett, de házasságuk csupán két esztendeig tartott, mert Eleonóra megbetegedett, és 1875. március 4-én, 25 éves korában tüdővészben meghalt.

Kézen fogva az örökkévalóságba

Szőke Ferencet felesége halála mélyen lesújtotta, és valószínűleg ez ösztönözte 1877-ben a levél megírására is, amelyben fontos információval szolgál a jászberényi Alvégi Iskola építési idejére vonatkozóan, az adott kor egyházi és világi főméltóságairól, valamint saját családi életéről.

Négy évi özvegység után Szőke Ferenc tanító ismét megházasodott, s 1879. november 25-én feleségül vette sógornőjét, felesége 20 éves húgát, Juliannát, aki Johanna Wilhelmina néven született, de a valóságban (valószínűleg édesanyja után) *Juliannának* hívták. A házaspárnak az anyakönyvi bejegyzés szerint öt gyermeke született, de a születési anyakönyvben csak Jolán Gizella Margit nevű lányuk található meg, aki 1895. április 27-én született, de még ugyanazon év augusztus 3-án el is hunyt. Az ő születési bejegyzésénél jegyezte fel a keresztelő pap, hogy az újszülött a szüleinek már ötödik gyermeke.

Szőke Ferenc a jászberényi Alvégi Iskola tanítója volt, de 1876. augusztus 5-én ő is pályázott a megüresedett II. főelemi osztálytanítói állásra. A pályázók (ifj. Kövér Endre szentkúti tanító, Hamza Pál jászladányi tanító, Mosó Lajos szentmártoni tanító, Beleznay Antal helybeli tanító, Szőke Ferenc helybeli tanító, ifj. Szilárdy János felsőszentgyörgyi tanító) közül a tanács Hamza Pál tanítót választotta, mivel felsőbb gazdasági tanintézeti bizonyítvánnyal is rendelkezett, és a sajtóban is számos tanulmánya jelent már meg.

Sajnos nem ismerjük Szőke Ferenc tanító úr életének és munkásságának további részleteit. Értékes kortörténeti és helytörténeti adatokat tartalmazó üzenete azonban fennmaradt az utókorban, s majd 150 év után, a Redemptio lapban való közléssel szélesebb körben is megismerhetővé válik.

Felhasznált irodalom és források:

Blénessy János: *Jászberény iskolázásának története. Jászági Füzetek 1. Jászberény, 1967*

Tarnay Marianne: *Iskolázás és művelődés a Jászágban (A XIII. századtól a XIX. sz. végéig)*

M. kir. Horthy Miklós *Tudományegyetem Pedagógiai Intézetének Közleményei 7. Budapest, 1943*

A jászberényi r.k. Plébánia keresztelési, házassági és halotti anyakönyvei

Dr. Bathó Edit néprajzkutató

Történt az Úrnak 1859. esztendejében, hogy Kunszentmiklós legendás nagytiszteletű református lelkészét, Szász Károly urat december vége felé kettős öröm látogatta meg. A templomban Jézus születésének évfordulóját ünnepelhette szeretett gyülekezete körében, hazatérve a parókiába pedig édes feleségével, Bibó Antóniával együtt kisleányuk születésének örülhetett.

Szász Károly szabadszállási lelkész

De köztudott, hogy az élet olyan, mint az óceán. Felszíne hol a mennyországot simogatja, máskor pedig a meder pokoli sötét mélységeit villantja elő. Alig telt el két év a kis család életében boldogságban, békességben, gyermeksimogatásban, amikor a Mindenható az angyalai seregébe szólította a kicsi Ilonkát. Még a lelkipásztornak sem lehet fellebbezési joga az Úr akaratának megváltoztatása érdekében. A földi ember, az édesapa emberésszel és szívvel mégis kérdéseket tett fel a Teremtőnek, de csak hang nélkül, magában tette mindezt. Azután elnézést kért Istenétől, amiért merészelt megkérdőjelezni felettese döntését.

A földi ember, az édesapa emberésszel és szívvel mégis kérdéseket tett fel a Teremtőnek, de csak hang nélkül, magában tette mindezt. Azután elnézést kért Istenétől, amiért merészelt megkérdőjelezni felettese döntését.

tartott, szemében könnyek csillogtak. Mint elmondta, kinn a hómezőn taláta, s a gyermek kilétéről senkitől nem kapott felvilágosítást. Elhozta hát a nagytiszteletű úrhoz, indítsa el őt tisztelességgel a hosszú útra.

- *Legyen hát a kis árva gyermek úti-társa Ilonkának a mennyek országába vezető úton* - kérte Szász Károly az Urat, s kérte, hogy fogadja őt is az angyalok társaságába. Elég tágas a haza áldott földje kettejük számára, hadd menjen a két kis tündér kézenfogva egy boldogabb világ örökkévalóságába. Valószínűleg akadozva zengett a gyönyörű 90-es zsolttár a nyitott sírgödör mellett, mert zokogni és énekelni nagyon nehéz egyazon időben.

Szász Ilonka sírja

Az 1857-től 1963-ig kunszentmiklósi református lelkipásztor, későbbi püspök, költő, műfordító, országgyűlési képviselő, szemerkái Szász Károly 12 verses ciklusban írta sorokba bánatát, melyből egy versszakot idézek befejezésül:

„S a kis Ilonka halva lenne?

Nem, néki nincs örökre vége!

Földön virág csillog a mennybe,

És szívünkben az ő emléke...”

Amikor időnként a temetőbe szólít a dolgom, mindig megállok néhány pillanatra a két kis ártatlan gyermek sírja mellett. A mohos, kopott, fűbe süppedt kicsi sírkő mellé nem mulasztok el két szál virágot elhelyezni. Aki keresi, megtalálja Bankós Károly, egykori fülöpszállási atyafi, Petőfi Sándor örök jó barátjának monumentális síremléke mögött.

Székelly Gábor helytörténeti kutató